

П. Ф. Рибалко

Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ВАЛЕОЛОГІЧНИХ ЗНАТЬ БАТЬКІВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

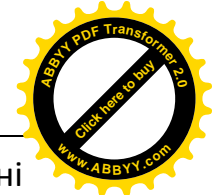
У статті розкриті організаційно-методичні аспекти роботи з сім'єю щодо формування здорового способу життя дітей дошкільного віку. Освітлено зміст, форми організації роботи з сім'ями в умовах валеологізації дошкільного виховання, подано методичні рекомендації з активізації взаємодії дошкільної освітньої установи і сім'ї щодо формування здорового способу життя дітей дошкільного віку.

Ключові слова: дитина, сім'я, особистість, здоровий спосіб життя, дошкільний навчальний заклад, валеологія, виховання.

Постановка проблеми. Соціально-економічні зміни, які відбуваються в сучасному українському суспільстві, активізували проблеми формування здорового способу життя особистості. Це вимагає аналізу наявної теоретичної бази з проблеми формування здорового способу життя і розробки на її основі ефективних педагогічних умов удосконалення процесу формування здорового способу життя особистості як одного з головних показників її освіченості й вихованості [6].

Важливість виховання здорового способу життя у дошкільників обумовлена розумінням, що лише з самого раннього дитинства можна прищепити основні знання, навички і звички з охорони здоров'я, які згодом перетворяться у важливий компонент загальної культури людини і вплинуть на формування здорового способу життя усього суспільства [7; 8]. Саме у дошкільному віці закладається майбутній потенціал здоров'я, це – найважливіший час для виховання здорового способу життя. Діти дошкільного віку вже здатні розуміти й усвідомлювати залежність стану здоров'я від способу життя [1].

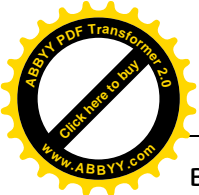
Результати анкетування вихователів, батьків та деякі експериментальні дані свідчать, що у дітей дошкільного віку є необхідні передумови для формування знань, вмінь та навичок здорового способу життя. Їм доступне розуміння цінності власного здоров'я та здоров'я ближніх. Тому особливого значення набуває цілеспрямований вплив на особистість, визначення умов, змісту, форм і методів, які є дієвими у вихованні здорового способу життя дошкільників.

Однак у науковій літературі недостатньо висвітлені конкретні технології здійснення виховання здорового способу життя дітей дошкільного віку.

Аналіз актуальних досліджень. Для сучасних досліджень проблеми формування здорового способу життя в Україні характерний багатоплановий підхід. Філософський та соціальний аспект формування здорового способу життя дітей та молоді відображено в працях А. Бойко, Н. Гундарової, В. Крюкової, О. Сахно, Л. Сущенко; концепції детермінації й інтеграції – про визначення та єдність природних і соціальних мотивів людської поведінки, її потреб (Л. Виготський, Г. Костюк, С. Максименко, А. Маслоу, К. Роджерс, С. Рубінштейн); наукові положення про системний підхід у розвитку і саморозвитку особистості (І. Бех, М. Боришевський, О. Скрипченко); положення психології про вікові та індивідуальні особливості розвитку дітей шкільного віку (Л. Божович, Г. Костюк, О. Скрипченко, С. Максименко), медико-біологічний аспект розроблено у дослідженнях М. Амосова, Г. Апанасенко, Н. Борисенко, А. Мартиненко; психолого-педагогічний аспект формування здорового способу життя дошкільників та школярів розглядали В. Оржиківська, Е. Буліч, Т. Бойченко, З. Плохій, С. Юрочкіна, С. Кондратюк, С. Свириденко; специфіку формування в них фізичної культури як один із способів самореалізації і самовдосконалення (Т. Апанасенко, Н. Андрущук, О. Куц); педагогіки – про організацію розвиваючого середовища, засоби педагогічного впливу на виховання, спрямовані на формування здорового способу життя (В. Башков, Ю. Короп, В. Махов, І. Мурахов, Л. Пундик); положення основних державних документів у галузі дошкільної освіти.

На сьогоднішній день існують певні труднощі у вирішенні проблеми формування здорового способу життя у дошкільників. По-перше, дітям пропонується досить складна інформація стосовно структури і функцій мозку, нирок, печінки, серця тощо. По-друге, формування здорового способу життя в умовах дошкільного навчального закладу обмежується окремими заходами, які проводяться здебільшого епізодично і безсистемно [2]. По-третє, під час проведення з дошкільниками занять з валеології переважає репродуктивний метод. По-четверте, відсутність наочного матеріалу та недостатнє матеріальне забезпечення. По-п'яте, проблема формування здорового способу життя дошкільників недостатньо

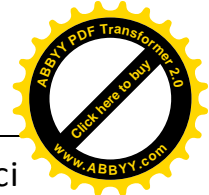
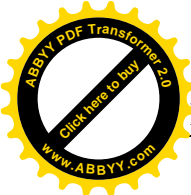
висвітлена в психолого-педагогічній літературі [9]. По-шосте, часто заняття з валеології не введені у розклад та не інтегруються з іншими видами занять. По-сьоме, у більшості вихователів труднощі у формуванні здорового способу життя пов'язані з недостатнім знанням понятійного апарату валеології як науки, неадекватним розумінням цілей та завдань першої ланки валеологічної освіти з добором та адаптацією валеологічного змісту [5].

Виходячи з проблематики, можна виявити цілу низку суперечностей у формуванні здорового способу життя дошкільників, серед яких – неусвідомлення батьками основних компонентів здорового способу життя, їхня недостатня педагогічна освіченість щодо змісту та шляхів формування здорового способу життя маленьких дітей, малоефективна система взаємовідносин, спільних зусиль дошкільного навчального закладу і сім'ї та педагогічного керівництва сімейним вихованням [3].

Однією з причин такого стану на сьогодні є недостатня увага дошкільної педагогіки відносинам між сім'єю і дошкільним навчальним закладом та їхнім спільним діям щодо формування здорового способу життя дошкільника; недостатньо вивчається сім'я як фактор формування особистості, психолого-педагогічні умови родинного виховання, виховний потенціал сім'ї. На практиці це виявляється в епізодичній участі сім'ї у вирішенні виховних проблем дошкільного закладу [4].

Мета статті: висвітлити організаційно-методичні аспекти роботи з сім'єю щодо формування здорового способу життя дітей дошкільного віку, розкрити зміст та методичні рекомендації організації роботи з родинами в умовах валеологізації дошкільного виховання, форми підвищення рівня педагогічної освіченості батьків.

Виклад основного матеріалу. Батьки все більше покладаються на виховну функцію дошкільного закладу і при невдачах у вихованні дітей насамперед висувають претензії педагогам, забуваючи про моральний аспект батьківського обов'язку у вихованні дитини і вимоги Закону України «Про дошкільну освіту», у статті 8 якого сказано, що батьки несуть відповідальність за розвиток, виховання і навчання дітей, а також збереження їхнього життя і здоров'я [8]. Тому мета формування здорового способу життя дитини має бути єдина і для сім'ї, і для дошкільного закладу як індикатора інтересів суспільства у галузі виховання підростаючих

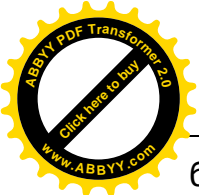

поколінь. Потрібно орієнтуватися на виховну співпрацю у цьому процесі батьків і педагогів [10].

Під час проведення дослідження з проблеми формування здорового способу життя дітей дошкільного віку ми переконалися, що часто родинне виховання й виховання дітей у дошкільних навчальних закладах існують як дві окремі ланки: вдома дитина інколи дістає одні настанови, зразки поведінки, а в дитячому садку – інші. Батьки хочуть бачити своїх дітей здоровими, але не завжди розуміють залежність стану здоров'я від способу життя. Результати анкетувань довели, що лише 23% батьків приділяють певну увагу в сім'ях формуванню здорового способу життя дітей, 33% батьків вважають, що приклад дорослих у цьому питанні – першооснова, але майже 70% батьків мають недостатній рівень педагогічної валеологічної культури.

Тому потрібно глибоко вивчати виховний потенціал сім'ї, використовуючи комплекс прийомів і методів: спостереження, бесіди, анкетування. Арсенал прийомів і методів вивчення виховного потенціалу сімей вихованців потрібно вибирати виходячи з конкретних умов вивчення сімей, що допомагає науково виявити проблемні помилки сімейного виховання щодо формування здорового способу життя дошкільників, дати індивідуальні кваліфіковані поради батькам. Вивчення сім'ї передбачає глибокий і всебічний аналіз позитивних і негативних особливостей. Рівень педагогічної валеологічної культури батьків залежить від таких умов, як рівень освіти, спрямованість особистості, її індивідуальних особливостей, професійних якостей, життєвого досвіду та іншого. Найважливішим компонентом педагогічної культури батьків є їхня педагогічна підготовленість. Це певна сума психолого-педагогічних, фізіологічних знань, а також вироблені у процесі практики навички і вміння з формування у дітей звички здорового способу життя.

Система роботи з підвищення педагогічної культури батьків з основ здорового способу життя здійснюється через колективні, індивідуальні та наочні форми роботи. Сюди входять бесіди, консультації, відвідування сімей, запрошування батьків до дошкільного закладу, індивідуальні пам'ятки, поради, бюлетені, папки-пересувки, альбоми-естафети, батьківські збори, групові консультації, лекторії педагогічних знань, школи молодих батьків, семінари-практикуми,

батьківські конференції, фестивалі, стінгазети, практичні рекомендації для батьків з питань здорового способу життя.

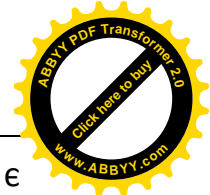
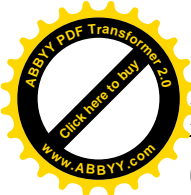
Розпочати роботу, яка дала би плідні результати у формуванні здорового способу життя дітей дошкільного віку, потрібно в самому педагогічному колективі дошкільного закладу, тому що роль педагога має дуже велике значення у формуванні здорового способу життя дітей. Власний приклад педагогів буде стимулювати батьків до активізації у вирішенні проблем валеологічного виховання дітей [5].

У підвищенні педагогічної культури батьківської громадськості провідне місце повинні займати форми пропаганди здорового способу життя: організація роботи університету валеологічно-педагогічних знань, випуск агітаційних та попереджувальних плакатів, оформлення тематичних стендів, робота консультативних пунктів, прес-конференції, батьківські педагогічні студії з даної проблематики, родинні мости, клуби тощо [4].

Практика свідчить, що одним із головних шляхів підвищення взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї є використання нетрадиційних форм і засобів роботи з батьками щодо формування здорового способу життя дошкільників [10]. Серед них – функціонування консультативних пунктів з проблеми валеологічного виховання, конференції батьків з обміну досвідом щодо організації раціонального дозвілля дітей, рухового режиму, оптимального харчування, семінарів-практикумів з відродження національних традицій валеологічного змісту в родині [1].

Засідання дискусійних клубів передбачають різноманітну тематику та форми роботи, серед яких: лекція-консультація «Народна педагогіка про здоровий спосіб життя», дискусія «Роль батьків у формуванні і зміцненні здоров'я дітей», вечір запитань і відповідей «Методика валеологічного виховання: принципи та підходи», батьківський фестиваль «Здорова родина – здорова країна», круглий стіл «Давайте розберемося спільно, що заважає нашим дітям бути здоровими», сімейний портрет «Здоровий спосіб життя в нашій сім'ї», бесіда «Відповідальність батьків за збереження фізичного і психічного здоров'я дітей».

Заслужують на увагу проведення таких оригінальних форм проведення роботи з родинами, як педагогічний десант, коли педагоги виступають перед батьками на підприємствах, організаціях, де працюють

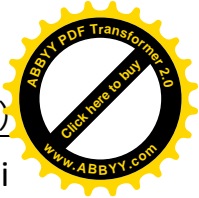
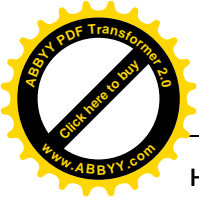
батьки, влаштовують виставки, випуски спеціальних стіннівок. Доречним є проведення такої форми роботи, як «Дерево роду», де зустрічаються покоління, обговорюються підходи до зміцнення здоров'я дітей, звернення до народної педагогіки.

Ефективною є така форма роботи, як зустріч у родинному колі, де здійснюється індивідуальна допомога родинам через консультації валеологічного спрямування, показ, зустріч з лікарями, психологом.

У системі педагогічного всеобучу бажано використовувати педагогічні задачі та завдання для батьків, які мають валеологічний зміст. Ці завдання можуть бути логічними, головна мета яких полягає у стимулюванні активності батьків до самостійного набуття педагогічних валеологічних знань, умінь, осмисленні важливих положень педагогічної валеології, виховання дітей у сім'ї [6].

Логічні завдання допомагають аналізувати, зіставляти з практичною діяльністю виховання дітей в родині і в дошкільному закладі, робити висновки, помічати перспективи та шляхи поліпшення валеологічного виховання. Практичні завдання допомагають батькам формувати і розвивати педагогічні вміння і навички, застосовувати їх в конкретних ситуаціях виховання дітей в родині. Це можуть бути дослідження конкретних умов виховання дітей, вивчення причин недоліків у вихованні і розробка на цій основі заходів щодо удосконалення навчально-виховного процесу в родині і дошкільному навчальному закладі. Навчальні завдання широко використовуються педагогами в системі батьківського загального навчання. Виконуючи такі завдання, батьки індивідуально чи колективно аналізують літературу з питань формування здорового способу життя дітей, обговорюють педагогічні ситуації, пропонують шляхи і способи покращання валеологічного виховання дітей [3].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Систематизувавши і об'єднавши форми роботи педагогічного колективу дошкільного навчального закладу і сім'ї, ми переконались, що немає такої частини педагогічного процесу, в яку не можна було б включити валеологічний зміст. Валеологія розширює, урізноманітнює форми і методи технології педагогічного процесу та сімейного виховання, дає змогу широко використовувати ігри, фізичні вправи, цікаві інтелектуальні завдання, проводити прогулянки, гігієнічні процедури, заняття. Це зовсім

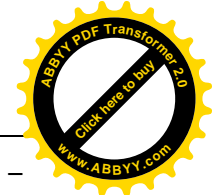
не означає, що батьки вдома, з дня на день, кожної години повинні втлумачувати дітям валеологічні знання. Треба стерегтися втрати дітьми інтересу до валеологічних знань через перевантаження їх недоступною інформацією, відсутності на практиці переконання важливості отриманих знань для саморозвитку та самовдосконалення.

Дуже важливо, щоб кожне повідомлення валеологічного змісту було відкриттям для дитини, дивом, раніше невідомим їй, кликало до самоаналізу, подальшого розвитку. Лише в цьому випадку можна досягти позитивного результату, виробити у малюків чітке і постійне бажання бути здоровими, спритними, бадьорими, веселими, зробити здоров'я предметом постійного піклування дитини, а не лише батьків. Дитина навчається аналізувати кожне явище, дію з точки зору корисності чи шкідливості, навчається цінувати життя і здоров'я, що є основним завданням дошкільного навчального закладу і сім'ї.

Ефективність формування здорового способу життя дошкільників залежить від багатьох факторів: цілеспрямованої діяльності педагогів на формування рівня валеологічної культури сім'ї, єдності педагогічного впливу дошкільного навчального закладу і сім'ї у вихованні здорового способу життя, оновлення валеологічного змісту роботи з батьками та форм їхньої педагогічної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонечко Т. С. Досвід розробки проекту Комплексної програми «Здоров'я – через освіту» // Реабілітаційна педагогіка на рубежі XXI ст. / Т. С. Антонечко, Є. Л. Куц. – К. : ІЗМН, 1998. – Ч. I. – С. 263–271.
2. Бріжати О. В. Формування мотивації фізкультурно-оздоровчої діяльності особистості на різних вікових етапах її розвитку / О. В. Бріжати, Л. І. Прокопова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків : ХПУ, 2001. – № 5. – С. 13–18.
3. Вільчковський Е. С. Система фізичного виховання молодших школярів : навчально-методичний посібник для викладачів та студентів вищих навчальних закладів освіти I-III рівня акредитації / Вільчковський Е. С., Козленко М. П., Цвек С. Ф. – К. : ІЗМН, 1998. – 232 с.
4. Коханець П. П. Взаємозв'язок вольових якостей та фізичної підготовленості у дітей молодшого шкільного віку / П. П. Коханець // Молода спортивна наука України : Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2004. – Вип. 8. – Т. 3. – С. 167–171.
5. Зайцев П. К. Школьная валеология : педагогические основы обеспечения здоровья учащихся и учителей / П. К. Зайцев. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – СПб. : Акцидент, 1988. – 159 с.
6. Закон України «Про національну програму «Діти України» від 18.01.1995 р. // Виховна робота в закладах освіти. – К. : ІЗМН, 1998. – Вип. II. – С. 16–144.
7. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 р. // Виховна робота в закладах освіти. – К. : ІЗМН, 1998. – Вип. II. – С. 76–95.

8. Закон України «Про дошкільну освіту» // Виховна робота в закладах освіти. – К. : ІЗМН, 2001. – Вип. І. – С. 56–75.
9. Кругляк О. Я. Основи здоров'я і фізична культура Поурочне планування / О. Я. Кругляк. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2003. – С. 3–4.
10. Язловецький В. С. Учням про здоров'я / В. С. Язловецький, О. В. Язловецька. – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. Володимира Винниченка, 2000. – 212 с.

РЕЗЮМЕ

П. Ф. Рибалко. Повышение уровня валеологических знаний родителей относительно формирования здорового образа жизни детей дошкольного возраста.

В статье раскрываются организационно-методические аспекты работы с семьей по формированию здорового образа жизни детей дошкольного возраста. Освещены содержание, формы организации работы с семьями в условиях валеологизации дошкольного воспитания, подаются методические рекомендации по активизации взаимодействия дошкольного образовательного учреждения и семьи по формированию здорового образа жизни детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: ребенок, семья, личность, здоровый образ жизни, дошкольное учебное заведение, валеология, воспитание.

SUMMARY

P. Ribalko. An increase of level of valeological knowledges of parents is in relation to forming of healthy way of life of children of preschool age.

In the articles exposed organizationally-methodical aspects of work are with family on forming of healthy way of life of children of preschool age. Lighted up maintenance, forms of organization of work with families in the conditions of валеологізації of preschool education, methodical recommendations are given for activations of co-operation of preschool educational establishment and family on forming of healthy way of life of children of preschool age.

Key words: child, family, personality, healthy way of life, preschool educational establishment, валеологія, education.

УДК 3733.01531:39

О. В. Свиридчук

Житомирский институт медсестринства

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ И ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ МЕДИЦИНСКИХ СЕСТЕР

В статье отображены перспективные подходы к формированию здоровьесохраняющей компетентности студентов высших медицинских учебных заведений. Подчеркнуто значимость волонтерства и благотворительности.

Ключевые слова: медицинское образование, профессиональные ценности медицинской сестры, психологические аспекты здорового образа жизни.

Постановка проблемы. Ведущим в модернизации системы образования Украины провозглашен компетентностный подход как одно из наиболее важных концептуальных положений обновления содержания образования [3].